

Justitiedepartementet
JuDep dnr Ju2017 / 09591 / Å
103 33 Stockholm

Även per e-post till:
ju.registrator@regeringskansliet.se

Delbetänkandet Tidiga förhör - nya bevisregler i brottmål (SOU 2017:98)

Inledning

Tingsrätten ställer sig bakom utredningens syfte att modernisera och effektivisera handläggningen av stora brottmål med bevarande av krav på rättssäkerhet. Vidare är utredningens ambition, att lämna ett konkret förslag för att korta häktningstiderna och för en minskad restriktionsanvändning, något positivt.

Det finns situationer under vilka utredningens förslag troligen medför flera av de positiva effekter som utredningen förutser. De föreslagna författningsändringarna har dock fått ett för brett tillämpningsområde. Bestämmelsernas utformning återspeglar inte den särreglering som synes ha varit utredningens uppdrag – dvs. att modernisera och effektivisera handläggningen av de stora brottmålen.

Utredningen har vidare inte berört frågan om domstolarnas beslut beträffande de frågor som lyfts i förslagen är överklagbara. Den frågan bör behandlas och tydliggöras.

En utökad möjlighet att ta upp bevis i domstol före huvudförhandling.

Konsekvenserna av utredningens förslag är svåra att överblicka, särskilt vad gäller förslaget om en utökad möjlighet att ta upp bevis i domstol före huvudförhandling. Förslaget innebär sannolikt en väsentlig ökning av sammanträden för bevisupptagning. Detta kommer att ta en stor del av domstolarnas resurser i anspråk i form av bl.a. lokaler och personal. Fördelarna med den flexibilitet som förslaget innefattar uppväger inte nackdelarna för domstolarna om förslaget ska tillämpas på alla brottmål. Det bör därför övervägas om förslaget om en utökad möjlighet att ta upp bevis i domstol före huvudförhandling ska begränsas till att omfatta enbart stora brottmål.

Utökade möjligheter att åberopa berättelser som lämnats utom rätta som bevis

Vad gäller utredningens förslag i denna del, är konsekvenserna lättare att överblicka och hantera för domstolarna. Det finns därför inte samma skäl för en

särreglering av stora brottmål som beträffande förslaget om en utökad möjlighet att ta upp bevis i domstol före huvudförhandling. Förslaget är därtill också välmotiverat och genomarbetat. Tingsrätten tillstyrker därför utredningens förslag i den delen.

Författningsförslagen

När det konkret gäller de författningsförslag som lämnats av utredningen har tingsrätten följande synpunkter.

23 kap. 15 §

Första stycket första punkten ”...eller övriga omständighet” ska rätteligen vara ”...eller övriga omständigheter”.

Första stycket första punkten: Bestämmelsens utformning medför en presumtion för att bevisupptagning ska tillåtas. Detta innebär att lagrummet får ett alltför brett tillämpningsområde i förhållande till utredningens syfte. De skäl som utredningen framfört för en sådan utformning av bestämmelsen uppväger inte heller de nackdelar som den vida tillämpningen för med sig för domstolarna. Det kan därför ifrågasättas om bestämmelsen ska ha en sådan utformning som utredningen föreslår.

Första stycket andra punkten: Såsom bestämmelsen är utformad ska någon lämplighetsbedömning inte göras av domstolen i de fall den misstänkte är häktad. Utredningen har, när det gäller icke häktade personer, identifierat att det kan finnas en risk att den misstänkte anpassar sin version efter vad som framkommer vid en bevisupptagning med ett vittne. En sådan situation bör även kunna uppstå i de fall den misstänkte är häktad. Tingsrätten önskar att skälen till förslaget utvecklas i denna del.

23 kap. 15 a §

Det framstår som oklart vad som avses med tidsfristen ”så snart som möjligt”, vilket öppnar upp för en icke enhetlig tolkning och tillämpning. Det bör i stället övervägas om rekvisitet ska ersättas med ”skyndsamt”, jfr vad som gäller enligt 29 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

36 kap. 19-19 b §

Tingsrätten efterfrågar ett förtydligande av i vilket skede av processen bestämmelserna är tänkta att tillämpas. Benämningen ”misstänkt” i 19 b § antyder att lagrummen ska tillämpas innan åtal är väckt medan benämningen ”målsägande som för talan i fråga om ansvar” i 19 § snarare talar för att lagrummen ska tillämpas efter att åtal har väckts. Om bestämmelserna ska tillämpas efter att åtal har väckts behöver det förtydligas i vilka situationer som tidsfristen i 19 b § andra mening ska tillämpas med hänsyn till att huvudförhandling som huvudregel ska påbörjas senast inom två veckor från den dag då åtalet väckts om den tilltalade är häktad, jfr 45 kap. 14 § rättegångsbalken.

Beträffande utformningen av 36 kap. 19 § hänvisas till vad som anförts avseende 23 kap. 15 § första stycket första punkten.

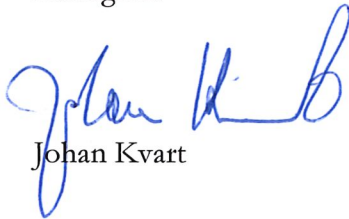
När det gäller tidsfristen ”så snart som möjligt” hänvisas till vad som framförts beträffande 23 kap. 15 a §.

Ekonomiska konsekvenser (s. 267 ff.)

Utredningen har inte tillräckligt beaktat den väsentliga ökning av sammanträden för bevisupptagning som kan förväntas bli följd av förslaget om en utökad möjlighet att ta upp bevis i domstol före huvudförhandling. Utredningens bedömning rörande de ekonomiska konsekvenserna för domstolarna kan därför starkt ifrågasättas. Det är föga troligt att de resurssparande effekterna av förslaget som utredningen förutspår kommer att uppväga de ökade kostnaderna som följer av förslaget.

Inte heller utredningens slutsatser rörande kostnaderna för försvarare och biträden framstår som fullt ut realistiska. Förslagen innebär att framförallt försvarare förväntas delta på ett mer aktivt sätt i brottsutredningarna. Försvararna önskar rimligtvis ta del av videoinspelade förhör från förundersökningen och delta vid bevisupptagningar i domstol. Även om kravet på aktivitet under huvudförhandlingen kan förväntas minska ska försvararna ändå delta vid huvudförhandlingen och lyssna på uppspelning av samma förhör. Tingsrätten ser därför framför sig ökade kostnader för staten för framförallt försvarare.

I handläggningen av ärendet har deltagit lagmannen Johan Kvart, chefsrådmännen Jennie Mellbin, Kajsa Rapp, Peter Broberg och Niclas Johannisson. Föredragande har varit tingsfiskalerna Emma Björneke och Emil Lundgren.

Johan Kvart

Emma Björneke / Emil Lundgren